

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักโดยขาดการพิจารณาถึงวิถีชีวิตของคนไทยในชนบทว่าไม่เหมาะสมกับรูปแบบของการพัฒนา เป็นการพัฒนาไปในทิศทางที่ไม่ยั่งยืนทำให้ต้องปรับวิธีการพัฒนาประเทศกันใหม่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 โดยการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นแนวทางแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำด้วยวิธีการพึ่งตนเอง การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นที่แข็งแกร่งด้วยองค์ความรู้สร้างคุณค่าเพิ่ม และการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานการผลิตที่แข็งแกร่งด้วยองค์ความรู้และควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ซึ่งการพัฒนาในรูปแบบนี้ตรงกับพื้นฐานที่แท้จริงของคนไทย

กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายหนึ่งที่มุ่งพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การให้เกษตรกรทำงานเป็นกลุ่มโดยการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ เน้นการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเป็นหลักโดยยึดหลักการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (รวมคน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมรับผลการปฏิบัติ) โดยมอบหมายให้สำนักงานเกษตรอำเภอทุกอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกร มีหน้าที่ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร กิจกรรมงานเคหกิจเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2546: 9-94) ประกอบด้วย การส่งเสริมและผลิตอาหารในครัวเรือน การถนอมและแปรรูปอาหารเพื่อบริโภค การส่งเสริมเพื่อพัฒนาการบริโภค และการจัดการบ้านเรือนและสิ่งแวดล้อม จากผลการดำเนินงานเคหกิจเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอ ส่งผลให้มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีการแปรรูปที่หลากหลายกันไปตามศักยภาพของพื้นที่

สำนักงานเกษตรอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ได้ส่งเสริมการแปรรูปอาหารหลายอย่าง แต่ที่นิยมกันมากคือการแปรรูปส้มแขก เนื่องจากส้มแขกเป็นไม้ผลเจริญเติบโตอยู่ในพื้นที่มาช้านาน และเป็นไม้ผลที่ทำชื่อเสียงให้กับอำเภอสะบ้าย้อยเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากส้มแขกสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้แทบทุกส่วน เช่น รากตากแห้งนำมาต้ม ใช้ดื่มเป็นยาลดความดันโลหิตสูง

เนื้อไม้แข็งทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์ได้ดี ส่วนใบอ่อนใช้กินแทนผักหรือใช้ต้มเนื้อ กระจุกหมู เช่นเดียวกับยอดชะมวง เป็นยาลดความอ้วน ใช้ใบมาต้มแทนชา ใช้รักษาโรคความดันโลหิต ผลสุกเปรี้ยวมีกลิ่นฉุน นำไปสกัดสารเอช.ซี.เอ (HCA) ซึ่งมีคุณสมบัติในการช่วยลดสารคอเลสเตอรอลในเลือด ผลส้มแขกตากแห้งที่ได้จากการนำผลส้มแขกไปหั่นเป็นชิ้น หนาประมาณ 1 เซนติเมตร นำมาแช่น้ำนาน 1 วัน แล้วนำไปตากแดด 3 วัน จึงใช้เป็นเครื่องปรุงรสแทนมะนาว หรือ แทนมะขาม ให้รสเปรี้ยวในแกงเหลือง,แกงส้มและแกงเทโพ

อำเภอสะบ้าย้อยมีกลุ่มแปรรูปส้มแขกหลายกลุ่มแต่กลุ่มที่มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย ซึ่งกลุ่มนี้มีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือ ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกัน โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปให้การสนับสนุน เป็นกลุ่มหนึ่งที่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2544 มีความเข้มแข็งและมีการพัฒนากลุ่มมาโดยตลอด เริ่มแรกกลุ่มมีสมาชิก 15 คน ได้ทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากส้มแขก เช่น น้ำส้มแขก ส้มแขกกวน และส้มแขกผง เป็นต้น จากผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจที่ผ่านมามีแนวโน้มว่ากลุ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปี พ.ศ.2546 สมาชิกเพิ่มขึ้นถึง 70 คน และในปี พ.ศ.2549 กลุ่มก็ประสบปัญหาภาวะการขาดทุนเนื่องจากได้ตั้งศูนย์สินค้า OTOP ที่ศูนย์แปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขก ตามนโยบายของรัฐ โดยการสนับสนุนของภาครัฐ ปรากฏว่าวันที่เปิดศูนย์น้ำท่วมหนักสินค้าเสียหายเป็นอย่างมากส่วนสินค้าที่วางขาย ต่อมาก็ขายได้น้อยกำไรที่ได้รับไม่พอกับค่าใช้จ่าย เพราะทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสมจากประเด็นปัญหาดังกล่าวส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มได้ทยอยลาออกกันจนเหลือสมาชิกรุ่นก่อตั้งจำนวน 15 คนดังเดิม แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มแปรรูปส้มแขกนี้ก็ยังคงดำรงอยู่ได้และมีแนวทางที่พัฒนาเพิ่มขึ้นจนได้รับเครื่องหมาย ออ.

จากประเด็นปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มแปรรูปส้มแขกและการบริหารที่สามารถแก้ไขปัญหานั้นนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิวัฒนาการของกลุ่มแปรรูปส้มแขกเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย ว่ามีความเป็นมาอย่างไร และมีกระบวนการดำรงอยู่ของกลุ่มเป็นอย่างไรตลอดถึงเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาว่ากลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมอย่างไรจึงยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาถึงวิวัฒนาการของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขก
- 2.2 เพื่อศึกษากระบวนการของการดำรงอยู่ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขก
- 2.3 เพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขก

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาถึงวิวัฒนาการของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการศึกษากลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสะบ้าย้อยคือกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลสะบ้าย้อย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

3.2.1 กลุ่มชุมชน คือกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลสะบ้าย้อย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

3.2.2 กลุ่มผู้รู้ คณะกรรมการชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกชน และบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย

3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่ เดือนมกราคม ไปจนถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552

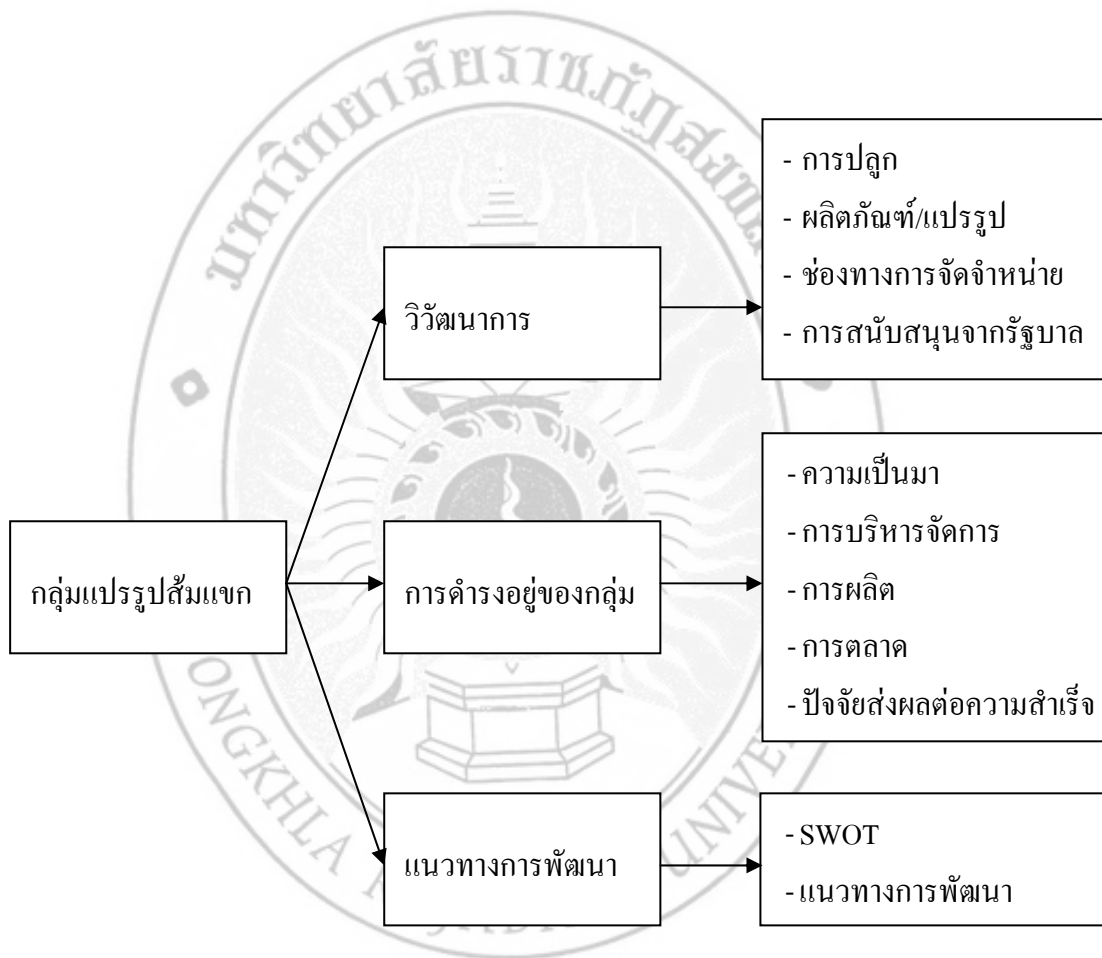
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้เกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่นให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

4.2 ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงการดำรงอยู่ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาล ตำบลสะบ้าย้อย

4.3 ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนากลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขกเทศบาล ตำบลสะบ้าย้อย

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

วิวัฒนาการของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขก หมายถึง การปลูกส้มแขก ผลิตภัณฑ์ของส้มแขกที่จำหน่าย ช่องทางจัดจำหน่าย ปัญหาอุปสรรค และการสนับสนุนจากทางราชการ

การดำรงอยู่ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขก หมายถึง ความเป็นมาของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มแขก การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารการผลิต การบริหารการตลาด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

เครื่องหมายรับรอง OTOP หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

เครื่องหมายรับรอง มพช. หมายถึง มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

เครื่องหมายรับรอง อย. หมายถึง มาตรฐานการรับรองคุณภาพสินค้าของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

